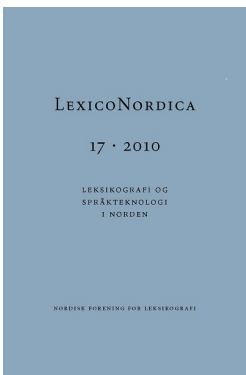


LexicoNordica

Forfatter:	Cathrine Fabricius-Hansen [Lexicography in the 21 st Century]	
Anmeldt værk:	<i>Lexicography in the 21st Century. In honour of Henning Bergenholtz</i> , udg. af Sandro Nielsen og Sven Tarp. John Benjamins publishing Company, Amsterdam/Philadelphia 2009	
Kilde:	LexicoNordica 17, 2010, s. 289-295	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Lexicography in the 21st Century

Cathrine Fabricius-Hansen

Lexicography in the 21st Century. In honour of Henning Bergenholtz,
udg. af Sandro Nielsen og Sven Tarp. John Benjamins Publishing
Company, Amsterdam/Philadelphia 2009.

1. Indledning

Det foreliggende værk er udgivet i anledning af at professor Henning Bergenholtz, leder af *Center for Leksikografi – Forskning i behovstilpasset informations- og datatilgang* ved Handelshøjskolen, Århus Universitet, er fyldt 65 (i 2009). Det indeholder 14 artikler (i alt 308 sider) forfattet af fagfæller i ind- og udland (repræsenteret ved Sverige, Norge, Island, Tyskland, Spanien, Canada og Sydafrika). I tillæg har udgiverne skrevet en kort indledning og udarbejdet et 25 siders “bibliovita” i form af en kronologisk liste over de vigtigste publikationer (ordbøger og teoretiske bidrag) Henning Bergenholtz er med- eller eneforfatter af. Antologien genspejler i sin helhed både Henning Bergenholtz’ internationale forskningsprofil og den store betydning han har haft for leksikografisk teori og praksis, og kan i så henseende siges at have opfyldt et af sine formål på udmærket vis.

De 14 artikler er nogenlunde ligeligt fordelt på 5 temaområder (se afsnit 2). De er i det store og hele orienteret mod fagspecifik leksikografi (“lexicography for special purposes”) og gennemgående forankrede i “functional lexicography”, dvs. erkendelsen af at en ordbogs funktion – om den f.eks. skal bruges aktivt eller passivt i sproglig kommunikation eller mere som et middel til øget erkendelse – har afgørende betydning for hvilke oplysninger den bør

indeholde og hvordan den bør struktureres. Jeg vil nedenfor først give en kort kommenteret indholdsoversigt (afsnit 2) og derefter en sammenfattende vurdering ud fra mit eget ståsted, som vel at mærke ikke er leksikografens eller leksikologens, men den almene lingvists og fremmedsproglærerens (se afsnit 3).

2. Kommenteret indholdsoversigt

Del I med titlen *The dictionary, dictionary structures and access routes* omfatter fire artikler om ordbøger, deres opbygning og hvordan man henter oplysningerne ud af dem (“access routes”). Den første – “Sinuous lemma files in printed dictionaries: Access and lexicographic functions” af Rufus H. Gouws – giver en nyttig oversigt over forskellige typer horisontal anordning af lemmaer inden for en overordnet vertikal alfabetisk makrostruktur, herunder såkaldt rededannelse og nichedannelse. Hovedbudskabet er at anvendelsen af sådanne virkemidler må tilpasses brugerens behov i højere grad end hvad man almindeligvis finder i trykte ordbøger, og at det er specielt vigtigt at sikre en effektiv tilgang også til lemmaer der bryder med den typiske vertikale alfabetiske præsentation. Dataadgang – eller tilgængelighed – er hovedtemaet for det tredje bidrag, “Reflections on data access in lexicographic works” af Sven Tarp. Det anskueliggør hvilke praktiske konsekvenser hensynet til brugeren og hendes/hans behov i varierende situationer kan eller bør have for tilrettelægningsen – og hvilken fleksibilitet ny teknologi giver mulighed for i så henseende. I artikel nr. 2, “Reviewing printed and electronic dictionaries: A theoretical and practical framework”, diskuterer Sandro Nielsen forskellige typer evaluering af ordbøger og hvilke krav de bør opfylde. Det er svært at erklære sig uenig i hans synspunkter. Noget andet er om kriterierne for “god” kritik er realistiske. Artikel nr. 4, “Hybrid text constituent structures of dictionary articles: A contribution

to the expansion of the theory og textual dictionary structures”, er en ekstremt abstrakt metaleksikografisk analyse af hvilke slags tekstelementer ordbogsartikler kan indeholde. Den er skrevet af Herbert Ernst Wiegand, en nestor i moderne leksikografi, og udmærker sig ved udelukkende at referere til arbejder han selv er (med)forfatter af.

Del II bærer titlen *Dictionary functions and users* og indeholder tre bidrag med temmelig forskellig tematik. I artikel nr. 5, “On production-oriented information in Swedish monolingual defining dictionaries”, orienterer Sven-Göran Malmgren om hvordan *Svensk ordbok* (1986) og dens efterfølgere håndterer information som er relevant ved aktiv brug af sproget. Det sker med reference til de funktionsbaserede kriterier Henning Bergenholtz og Vibeke Vrang (2004, 2005, 2006) anvender i deres indflydelsesrige vurderinger af *Den Danske Ordbog* (2003-2005). Det efterfølgende bidrag (artikel nr. 6) – “Balancing the tools: The functional transformation of lexicographic tools for tourists” af Patrick Leroy – skitserer fremtidens leksikografiske hjælpemidler for turister – hjælpemidler som i hans visioner ligger fjernt fra de traditionelle rejseordbøger. I den tredje artikel (nr. 7), “Lexicography and language planning in Scandinavia and the Netherlands”, beskriver Lars S. Vikør med udgangspunkt i en artikel af Bergenholtz og Gouws (2006) hvordan ordbøger kan bruges og bliver brugt som sprogpolitisk redskab i Norge.

Del III, *Subject-field classification and introductions*, indeholder et bidrag (artikel nr. 8) af Bo Svensén (“Subject-field classification for metalexicography”) om et emne som er centralt i fagspecifik leksikografi, nemlig klassificering af relevante emneområder. Desværre er det område forfatteren har valgt ud, nemlig metaleksikografi, næppe egnet til at vække interesse ud over leksikografernes egne rækker. Den efterfølgende artikel (nr. 9) af Pedro A. Fertes-Olivera, “Systematic introductions in specialised dictionaries: Some proposals in relation to accounting dictionaries”, giver en

instruktiv, konkret indføring i et andet centralt emne, nemlig ord-bogsindledninger, med udgangspunkt i det pionerarbejde Bergen-holtz og Tarp (1995) har gjort på området.

Del IV drejer sig om *Data retrieval and corpus lexicography* – begge dele højst aktuelle temaer i moderne (elektronisk) leksikografi. F. J. Prinsloo diskuterer i artiklen “The role of corpora in future dictionaries” (artikel nr. 10) centrale spørgsmål som korpusdesign, annotering, lemmatisering og nytten af leksikal-ske resurser som FrameNet og WordNet. Det andet bidrag (arti-kel nr. 11) i denne del, “Lexicographical data in natural-language systems” af Franziskus Geeb, omhandler muligheden for og den mulige nytteværdi af at bruge leksikografiske data i interaktive chatbox-systemer. Begge artikler er – rimeligt nok – relativt tekni-ske, men åbner samtidig spændende perspektiver.

Del IV – *Collocations and phraseology* – indeholder tre arti-kler. De to første – “A methodology for describing collocations in a specialised dictionary” (nr. 12) af Marie-Claude L’Homme og “Lexicographic description: An onomasiological approach on the basis of phraseology” (nr. 13) af Jón Hilmar Jónsson – præsen-terer konkrete projekter af almen metodisk interesse. Den tredje (og sidste i hele samlingen), “Item-specific syntagmatic relations in dictionaries” (nr. 14) af Thomas Herbst, diskuterer med ek-sempler fra engelsk ordbogstradition to vigtige udfordringer for ordbøger som (også) skal kunne bruges af fremmedsproglørnere i aktiv sammenhæng, nemlig koderingen af syntaktiske oplysning-er (reaktion, valens) og spørgsmålet om hvordan kollokationer og “item-specific” konstruktioner bedst kan præsenteres.

3. Sammenfattende vurdering

Som nævnt i afsnit 1 er denne anmelder ikke leksikograf – og der- for heller ikke den rette til at give en fagfælle-vurdering af den fore-

liggende antologi. Jeg har nærmet mig opgaven som interesseret lingvist og ordbogsbruger med erfaring fra fremmedsprogsundervisning (tysk) – og lært en del nyt både om eksisterende ordbøger og om leksikografiens udviklingsmuligheder i det 21. århundrede. Samtidig har jeg fået et indtryk af hvad leksikografisk forskning er optaget af, selv om jeg naturligvis ikke kan afgøre om det foreliggende festskrift er helt repræsentativt i så henseende.

Antologien henvender sig til leksikografer i vid forstand (med god grund i betragtning af anledningen), dvs. både forskere i leksikografi og praktiske leksikografer. Imidlertid har overraskende mange af bidragene ikke sidstnævnte som deres primære målgruppe, hvilket bidrager til at give bogen en vis akademisk slagside. Det kan f.eks. være svært at forestille sig hvordan de ideelle mål der skitseres i bidragene om evaluering af ordbøger (artikel nr. 2) og klassificering af emneområder (nr. 8), kan omsættes i praksis. Man kan også spørge sig om fremtidens turister faktisk vil(le) benytte sig af det elektroniske værktøj Leroyer (artikel nr. 6) forestiller sig, dvs. om nytteværdien står i et rimeligt forhold til hvad det vil(le) koste at udvikle et sådant værktøj. Wiegands bidrag (artikel nr. 4) er et markant eksempel på leksikografisk forskning som næppe kan have den store interesse for leksikografisk praksis.

Som tilfældet er med alle antologier, uanset hvor tæt sammenhæng udgiverne måtte ønske sig mellem bidragene, er der også i dette bind artikler der nok ligger lidt på siden af det man umiddelbart venter sig på baggrund af bogens titel. Det gælder artiklerne om ordbøger og sprogplanlægning (nr. 7) og brug af leksikografiske data i chatbox-systemer (nr. 11), som på den anden side giver et nyt blik på også leksikografiens brugsområder. Andre bidrag (5, 12 og 13) er tematisk set klart relevante, men så specifikke at de har svært ved at vække interessen hos en læser uden for fagkredsen.

Temaet korpusleksikografi, som får en informativ, men forholdsvis teknisk behandling i artikel nr. 10, er indlysende centralt

i det 21. århundredes leksikografi og kunne med fordel have været taget op i flere bidrag. Det havde også været nærliggende at nævne det store tyske elektroniske ordbogsprojekt *Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jahrhunderts* (DWDS) som eksempel på en fremtidsrettet og brugervenlig sammenkobling af ordbøger og korpora.

Personligt har jeg haft mest udbytte af de artikler – nr. 1, 3, 9 og 14 – der vedrører problemer jeg har mærket på min egen krop som ordbogsbruger, og som jeg har set studenter slås med, dvs. problemer med at finde frem til de oplysninger man er interesseret i og forstå de oplysninger der gives f.eks. af syntaktisk karakter uden at måtte konsultere en liste med uigennemsigtige forkortelser. Det foreliggende bind giver et klart indtryk af at der på disse områder er sket og fortsat vil ske meget – og at fremtidens ordbøger vil være meget forskellige fra dem min egen generation er vokset op med. Det skyldes dels den principielle drejning mod funktionel leksikografi, hvor ordbogsbrugeren og de forskellige formål ordbøger kan bruges til, står centralt, dels naturligvis anvendelsen af moderne teknologi (inklusive elektroniske korpora) i leksikografisk sammenhæng. Og der er ingen tvivl om at den person der æres med dette værk, har en del af ansvaret for denne udvikling – og således æres med rette.

Litteratur

Ordbøger

- Den Danske Ordbog*. Bind 1-6. København: Gyldendal 2003-2005.
Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jahrhunderts
 (DWDS). <http://www.dwds.de/woerterbuch>
Svensk ordbok. Stockholm: Esselte studium. 1986.

Anden litteratur

- Bergenholtz, Henning og Rufus H. Gouws 2006: How to do Language Policy with Dictionaries? I: *Lexikos* 16, 13-45.
- Bergenholtz, Henning og Sven Tarp (udg.) 1995: *Manual of Specialised Lexicography. The Preparation of Specialised Dictionaries*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Bergenholtz, Henning og Vibeke Vrang 2004: Ny dansk ordbog i seks bind for sekretærer og forskere. I: *LexicoNordica* 11, 165-189.
- Bergenholtz, Henning og Vibeke Vrang 2005: Den Danske Ordbog bind 2 (E-H) og 3 (I-L) – en ordbog for folket eller for akademikere? I: *LexicoNordica* 12, 169-187.
- Bergenholtz, Henning og Vibeke Vrang 2006: Den Danske Ordbog: en ordbog for lingvister! I: *LexicoNordica* 13, 185-196.

Cathrine Fabricius-Hansen
professor
ILOS, Universitetet i Oslo
Postboks 1003, Blindern
NO-0315 Oslo
c.f.hansen@ilos.uio.no